

УДК 81'282(1-21)-[116+27]:811.161.1(477.74)

**СТАРОЛЬВІВСЬКА БЕЛЕТРИСТИКА ЮРІЯ ВИННИЧУКА:
АВТОРСЬКА КОНЦЕПЦІЯ МОВНОГО ІСТОРИЗМУ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ “АПТЕКАР”)**

Іван Ціхоцький, Ілона Боросовська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови імені професора Івана Ковалика
вул. Університетська, 1/234, 79602 Львів, Україна,
тел.: (80 322) 296 47 17
e-mail: ivan1510@ukr.net*

Описано особливості та механізми різних типів історичної стилізації (речової, локаційно-подієвої, наративно-викладової, композиційної) у романі сучасного українського белетриста Юрія Винничука “Аптекарь” (2015). Винничуківську концепцію мовного історизму узалежнено специфікою модифікованих постмодерних жанрів (“фантазмагоричний роман на історичному тлі”), авторським баченням обробки та імплантації текстового матеріалу і наративною стратегією.

Ключові слова: історичний роман, фантазмагорія, стилізація, мовний колорит епохи, архаїзація, лексичні архаїзми, нарація.

DOI <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2018.68.8901>

Постановка проблеми. Попри загалом позитивний імідж Юрія Винничука у полі літературної критики, естетична складова його індивідуального стилю отримує часто неоднозначне трактування у відгуках та рецензіях професійних літературознавців та пересічних читачів, які висувують закиди щодо надмірної претензійності, награності, розкомплексованості та містечкової регіональності мови його текстів. Поза тим, чи не усі оглядачі сходяться в думці, що Юрій Винничук доволі розкутий та провокативний автор, який дозволяє собі ризикувати та експериментувати на мовному ґрунті, культивує власну модель художнього мовлення – легкого і вправного, але водночас динамічного, барвистого і по-львівськи колоритного. Письменник з неперевершеним власним стилем і багатою мовою [44] – традиційно грайливою і метафоричною, “насиченою всілякою історичною і діалектною лексикою та зворотами” [21], майстер ідеально темперованого сюжету та поетикально-стильових трансформацій, що вміло змінює атмосферу й тональність оповіді [40], а водночас прагматичний маніпулятор, який володіє історичним контекстом, оперує фольклорними джерелами та етнографічними відомостями, вміє заінтригувати, містифікувати, стилізувати мову під місцеву львівську говірку [20], і радикальний ревізіоніст зі своїм баченням розвитку української літературної мови: “некастрованої радянською лінгвістичною каральною системою” і здатної до інтенсивної регенерації [31].

До проблеми мовного оформлення тексту сам Винничук ставить досить трепетно і педантично, а в одному зі своїх інтерв'ю навіть зізнається, що

“письменників цінує у першу чергу за їхнє письмо, а вже потім за сюжет” і не дуже любить зауваження літературних редакторів, які вичитують і умисне “вихолощують” його тексти [42]. Хоча й мовний педантизм, як показує досвід, не завжди вберігає від пастки стильової стереотипності: пізніші романи письменника, манеру письма якого у 2012 році після виходу “Танго смерті” порівнювали із Еко та Борхесом [22], вже у 2015-му критикували за жанрово-стилістичну невикінченість і збіднілість мови “Аптекаря” [11; 27]. Окремі оглядачі говорили навіть про усталений творчий стереотип і стилістичну квінтесенцію постмодерніста Винничука: “давній Львів (і словничок реалій наприкінці), авантюризм, містичність, еротичність, історичність – і все це добряче скроплене фірмовими діалектизмами” [42], та, як правило, детективний сюжет з елементами гротеску, бурлеску, фантасармонії, пародії, гумору, іронії, сарказму, стьобу, еротизму та містифікації [38 : 83]. Сам Винничук неодноразово наголошував, що створює свої тексти винятково для себе і пише тільки про те, що його цікавить, особливо не зважаючи на думку читацької аудиторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження історичного колориту епохи як заснованої на історичній стилізації системи взаємовідношень сучасних та застарілих лексико-стилістичних та граматичних засобів мови, естетично трансформованих за законами мовної гармонії та контрасту [10 : 226], мають довгу традицію в українському мовознавстві [2; 3; 7; 8; 9; 10; 16; 17; 18; 23; 25; 30; 33; 45; 46]. Утім, особливості історичної стилізації у модифікованих постмодерних жанрах, які безумовно мають свою специфіку, бо узалежнюються авторським баченням обробки та імплантації текстового матеріалу і наративною стратегією, ще не були об'єктом наукового аналізу. Тобто, при дослідженні мови історичної (чи псевдоісторичної) белетристики Винничука слід враховувати не тільки об'єктивну потребу передати мовний колорит епохи, але й суб'єктивну артистичну настанову на містифікацію і фантазмагоризацію історичного дискурсу. Цим зумовлена **актуальність** пропонованого дослідження.

Мета розвідки – виявити і описати особливості та механізми різних типів історичної стилізації (речової, локаційно-подієвої, наративно-викладової, композиційної) у романі Юрія Винничука “Аптекарь” (2015).

Виклад основного матеріалу дослідження. У творчій біографії Ю. Винничука “Аптекарь” посідає особливе місце. Над компонуванням ідеї і тексту роману автор з великими перервами працював впродовж більш як тридцяти років: від першого підступу до теми на початку 1980-их рр., коли не було жодних перспектив ані написати, ані видати цей текст і коли викристалізувалася первинна система персонажів (кат, дівчина-чарівниця, злодій), через прототип образу Аптекаря середини 2000-их, який так і не отримав подальшого розвитку і який міг з'явитися вже у “Танго смерті”, і аж до конкретної роботи над текстом роману у 2013-15 рр. [42]. Події відбуваються напередодні великого суспільного збурення (Хмельниччина) у 1646-48 рр. спочатку у Венеційській республіці, а потім – у Львові. Для наскрізь львівського письменника Ю. Винничука, знаного у читацьких колах як майстра деталізованого колориту малих галицьких світів, населених розмаїтими симпатичними персонажами та пронизаних усіякими магічними струменями [29: 184-185], а ще – автора низки історико-краєзнавчих нарисів про Львів (“Легенди Львова” (1999), “Кнайпи Львова” (2000), “Таємниці львівської кави” (2001), “Таємниці львівської горілки” (2006)) та міфологічних і кулінарних енциклопедій (“Книга bestій” (2003), “Чорт зна що” (2004), “Галицька кухня” (2004)), це була

чергова спроба художнього осмислення образу Міста в історичній ретроспективі – “тамтого Львова” пізньосередньовічного формату. “Я люблю Львів тамтой більше, ніж цей. Його в моїй уяві сформували спогади старих львів’ян і давні часописи, як щось величне і дуже своєрідне, не схоже ні на що. Як добре, що я ще застав старі інтер’єри, носіїв львівського балаку, пізнав справжню львівську кухню. Від самого дитинства не можу вивільнитися від тамтого Львова”, – писатиме Винничук у статті “На руїнах тамтого Львова” [49 : 495-396].

Історичність для Винничука не є самоціллю, а радше засобом творчого самовираження, бо й жанр останніх своїх великих романів (“Танго смерті”, “Аптекарь”) він ідентифікує не як історичний, а як “фантазмагоричний на історичному тлі” [42]. Балансування на межі історичної правди та вигадки, реального факту і фантазмагорії тим не менше не позбавляє Винничукові тексти інтелектуальної вартості. Вже перші рецензенти “Аптекаря” відзначали концептуальну особливість його мови: “в жодному українському історичному романі нема настільки детальних описів побутового боку міста ... Бо в усіх наших історичних романах письменників у першу чергу цікавили а) самі історичні події і б) персонажі” [19]. О. Коцарев помітив, що місцями Винничук таки “переймається тим, наскільки правдоподібними виглядатимуть речі, обставини та вчинки його персонажів. І тоді починає дещо загрузати в історизм, демонструючи мало не на кожному кроці широковідомі, впізнавані факти чи постаті” [21]. Безумовно, неабияк посприяли цьому історико-краєзнавчі зацікавлення автора. Чи не найбільшою проблемою класиків і сучасних письменників-істористів він вважає нездатність передати мовний колорит доби, проникнутись її матеріальним духом, оскільки це забирає багато сил і часу [42]. На питання, що найбільше допомогло при написанні “Аптекаря” і без яких праць цей роман не відбувся б, Винничук відповідав: “Цих книжок було дуже багато. Над робочим столом у мене є стелаж, то чотири полиці в ньому було забито книжками, яких я потребував для “Аптекаря”, і ще чимало чого було в електронному вигляді в папці. З захопленням читав “Біографію Лондона” Пітера Акройда: життя міст того часу було багато в чому подібне. Крім того, штудював цілу серію книжок, де описувалися окремі явища та суспільні феномени: “Історія бридоти”, “Історія тіла”, “Історія гігієни” – щось польською, щось російською. “Історія епідемій у Львові” Харевічевої – це книга саме про той період, коли у Львові була моровиця: там дуже добре описується стан каналізації, стан тогочасної медицини” [42].

Уведення до фактури тексту матеріальних та стилістичних архаїзмів для хронологічного та локального колориту епохи належить до найбільш традиційних технік “речової” стилізації викладу. У тексті “Аптекаря” таких слів (більшість із яких має статус історизмів) використано більше 500. Вибір лексем диктували сам сюжет і декорації тексту: переважна більшість сцен роману відбувається у типових середньовічних міських локаціях: у магістраті, лавничому суді, катівні, аптеці, у кам’яницях і палацах львівських патрицій, в халупі відьми і помешканні ката, на львівських площах та тісних вуличках з шинками і корчмами. Принадну атмосферу створюють також докладні, одночасно веселі та містичні описи різноманітних знахарських і алхімічно-лікарських практик, рецептів зілля, страшних магічних книжок, духів, відьм, примітивних хірургічних операцій, бальзамів, отрути та мазей [21].

Найбільш повно і рельєфно представлено наступні тематичні групи:

- **назви урядників магістрату, адміністративних, судових та військових посад:** *війт* [4 : 27], *бургомістр* [4 : 102], *бургомістр нічний* [4 : 117], *гутман* [4 : 117], *бурграф* [4 : 117], *лавник* [4 : 42], *лікар магістратський* [4 : 72], *лікар судовий* [4 : 72], *райця* [4 : 71], *кат* [4 : 87], *майстер малодобрий* [4 : 103], *прокуратор* [4 : 18], *маршалок* [4 : 402], *гетьман* [4 : 364], *дідич* [4 : 157], *дідичева* [4 : 201], *дідичівна* [4 : 201], *староста* [4 : 344], *возний* [4 : 419], *нотар* [4 : 166], *ціпак* [4 : 112], *меценас* [4 : 419], *суддя* [4 : 90], *суддя магістратський* [4 : 97], *суддя лавничий* [4 : 143], *сотник* [4 : 283], *ключник* [4 : 118], *король* [4 : 31];

- **назви суспільних верств і шляхетських титулів:** *посполитий* [4 : 343], *посполитий люд* [4 : 130], *простолюд* [4 : 182], *раб* [4 : 14], *міщанин* [4 : 20], *шляхта* [4 : 84], *козак* [4 : 345], *патрицій* [4 : 101], *пан* [4 : 160], *панич* [4 : 56], *голоцван* [4 : 183], *магнат* [4 : 343], *лицар* [4 : 25], *барон* [4 : 267], *граф* [4 : 20], *графиня* [4 : 217], *герцог* [4 : 20], *князь* [4 : 345];

- **назви державних, судових, адміністративних та релігійних інституцій і правових норм:** *магістрат* [4 : 29], *ратуша* [4 : 134], *двір* [4 : 402], *цех* [4 : 48], *повіт* [4 : 103], *братство* [4 : 342], *колегіум єзуїтський* [4 : 364], *суд лавничий* [4 : 42], *суд війтівський* [4 : 122], *сигаторит адиатур* [4 : 137], *право ординарне* [4 : 123], *право магдебурзьке* [4 : 123], *право катівське* [4 : 170];

- **назви професій, промислів, ремесел та занять, церковних чинів та чернечих згромаджень:** *винар* [4 : 42], *бондар* [4 : 224], *візник* [4 : 197], *кучер* [4 : 177], *балагула* [4 : 404], *гендляр* [4 : 7], *вістовий* [4 : 103], *дзигармайстер* [4 : 182], *доктор* [4 : 74], *варта* [4 : 29], *вояк* [4 : 199], *пустельник* [4 : 281], *алхімік* [4 : 157], *цадик* [4 : 415], *баніта* [4 : 109], *бурсак* [4 : 368], *буриша* [4 : 368], *жак* [4 : 368], *студей* [4 : 364], *орендатор* [4 : 343], *настоятель* [4 : 89], *гробар* [4 : 95], *годувальниця* [4 : 102], *джура* [4 : 205], *знахар* [4 : 69], *зеленяр* [4 : 189], *купець* [4 : 140], *купчик* [4 : 12], *конокрад* [4 : 98], *корчмарка* [4 : 57], *крамар* [4 : 233], *шинкар* [4 : 103], *швець* [4 : 235], *дротар* [4 : 235], *поворозник* [4 : 235], *сідельник* [4 : 235], *стельмах* [4 : 235], *коваль* [4 : 211], *олійкар* [4 : 51], *сурмач* [4 : 235], *ліценціат* [4 : 74], *мірошник* [4 : 55], *мельник* [4 : 91], *майстер* [4 : 73], *підмайстер* [4 : 87], *мандрьоха* [4 : 92], *повітруля* [4 : 366], *наймичка* [4 : 187], *опришок* [4 : 197], *отаман* [4 : 198], *пахолок* [4 : 178], *прочанин* [4 : 14], *паламар* [4 : 159], *ремісник* [4 : 132], *ребе* [4 : 302], *рабин* [4 : 413], *рурмайстер* [4 : 137], *різник* [4 : 134], *римар* [4 : 306], *слуга* [4 : 42], *служниця* [4 : 42], *сміттяр* [4 : 192], *сторожа* [4 : 106], *хурман* [4 : 200], *челядь* [4 : 96], *челядь замкова* [4 : 157], *черниця* [4 : 124], *ченчик* [4 : 57], *човганка* [4 : 132], *штукар* [4 : 10], *шелихвост* [4 : 10], *цирульник* [4 : 73], *цехмістер* [4 : 74], *цехмайстер* [4 : 225], *шкляр* [4 : 126], *паніматка* [4 : 174], *панотець* [4 : 158], *абат* [4 : 33], *єпископ* [4 : 125], *парох* [4 : 6], *бернардин* [4 : 57], *бернардинець* [4 : 89], *францисканець* [4 : 89], *домініканець* [4 : 112], *тамплієр* [4 : 13], *схизматик* [4 : 343];

- **назви будівель, споруд та їх конструктивних елементів, а також частин міського простору:** *халуца* [4 : 132], *балка* [4 : 32], *гзимс* [4 : 53], *запічок* [4 : 68], *коминок* [4 : 44], *комин* [4 : 73], *стріха* [4 : 38], *сволок* [4 : 44], *індермах* [4 : 43], *курінь* [4 : 302], *кам'яниця* [4 : 185], *обійстя* [4 : 54], *помістя* [4 : 132], *палац* [4 : 157], *палацик* [4 : 303], *кімната лавнича* [4 : 161], *катівня* [4 : 117], *канцелярія* [4 : 302], *шпиталь* [4 : 13], *винарня* [4 : 42], *винниця* [4 : 21], *буда крамарська* [4 : 74], *гребля* [4 : 99], *гарбарня* [4 : 135], *двір заїзний* [4 : 8], *корчма* [4 : 57], *шинок* [4 : 8], *таверна* [4 : 256], *кдуня* [4 : 92], *конюшня* [4 : 200], *комора* [4 : 207], *лупанар* [4 : 181], *льох* [4 : 110], *млин* [4 : 55], *м'ясарня* [4 : 132], *бровар* [4 : 364], *фарбарня* [4 : 135], *підземелля*

[4 : 203], *стодола* [4 : 61], *хлів* [4 : 131], *ятка* [4 : 134], *вал* [4 : 22], *вежа* [4 : 29], *замок* [4 : 158], *брама* [4 : 3], *гострокіл* [4 : 202], *рів* [4 : 131], *фортеця* [4 : 29], *частокіл* [4 : 22], *передмістя* [4 : 117], *ринок* [4 : 3], *божниця* [4 : 143], *бабинець* [4 : 143], *дзвіниця* [4 : 22], *монастир* [4 : 131], *амвон* [4 : 342];

- **назви давнього строю та вбрання, прикрас і біжутерії:** *бранзолетка* [4 : 185], *каблучка* [4 : 154], *бриль* [4 : 197], *блатат* [4 : 233], *сукня блаватна* [4 : 225], *сукня єдвабна* [4 : 225], *сукня камлотова* [4 : 111], *златолав* [4 : 182], *каптан* [4 : 23], *каптур* [4 : 103], *клубук* [4 : 105], *кунтуш* [4 : 238], *кармазин* [4 : 403], *камізія* [4 : 154], *корсет* [4 : 340], *китайчане вбрання* [4 : 120], *шнурівка* [4 : 362], *очкур* [4 : 362], *опаска* [4 : 6], *панчохи* [4 : 56], *реверенда* [4 : 6], *сутана* [4 : 74], *сап'ян* [4 : 127], *стяжка* [4 : 69], *хламида* [4 : 174];

- **військова термінологія, назви зброї та амуніції:** *шермер* [4 : 420], *гусар* [4 : 205], *драгун* [4 : 7], *мушкетер* [4 : 243], *рейтар* [4 : 95], *аркебуза* [4 : 388], *мушкет* [4 : 22], *пістоль* [4 : 22], *галябарда* [4 : 229], *гарда* [4 : 361], *дубець* [4 : 142], *кинджал* [4 : 22], *шпага* [4 : 80], *шабля* [4 : 84], *мізерикордія* [4 : 155], *меч* [4 : 355], *карабела* [4 : 378], *тяги́ва* [4 : 348], *лук* [4 : 348], *сагайдак* [4 : 348], *рогатина* [4 : 350], *спис* [4 : 350], *шпора* [4 : 22], *цингель* [4 : 25], *піхва* [4 : 84], *шермерка* [4 : 411];

- **назви предметів побуту та умеблювання, кухонного реманенту і господарського начиння, знарядь, інструментів, пристосувань, музичних інструментів:** *гаман* [4 : 19], *капиук* [4 : 103], *кисет* [4 : 56], *лантух* [4 : 37], *дзигар* [4 : 150], *люлька* [4 : 57], *файка* [4 : 57], *цибух* [4 : 57], *пергамент* [4 : 32], *канделябр* [4 : 235], *бамбетель* [4 : 216], *креденс* [4 : 339], *ослінчик* [4 : 143], *скриня* [4 : 51], *віко* [4 : 159], *ляда* [4 : 44], *клямра* [4 : 87], *мидниця* [4 : 47], *обрус* [4 : 171], *ряднина* [4 : 304], *смолоскип* [4 : 120], *фоліант* [4 : 11], *трактат* [4 : 75], *бутель* [4 : 54], *гладуцик* [4 : 46], *гальба* [4 : 236], *діжа* [4 : 146], *діжун* [4 : 146], *козуб* [4 : 49], *кіш* [4 : 115], *казан* [4 : 358], *карафка* [4 : 339], *полумисок* [4 : 347], *пугар* [4 : 347], *пушка* [4 : 44], *слоїк* [4 : 43], *ступка* [4 : 12], *тареля* [4 : 325], *цебрик* [4 : 171], *цебер* [4 : 176], *цідилко* [4 : 55], *бубон* [4 : 208], *дримба* [4 : 112], *клавесин* [4 : 333], *сурма* [4 : 230], *веретено* [4 : 294], *перо* [4 : 89], *ретьязь* [4 : 146], *кресало* [4 : 376], *кочерга* [4 : 66], *пу́та* [4 : 403], *батіг* [4 : 93], *балія* [4 : 256], *жорна* [4 : 290], *коловорот* [4 : 38], *ціп* [4 : 93], *лотоки* [4 : 55];

- **назви доріг, шляхів, засобів пересування та перевезення вантажів:** *гостинець* [4 : 201], *путівець* [4 : 212], *віз* [4 : 8], *бричка* [4 : 216], *карета* [4 : 119], *хура* [4 : 200], *обоз* [4 : 346], *полудрабки* [4 : 112];

- **назви езекуцій, місць та знарядь тортур:** *бут гішпанський* [4 : 168], *диба* [4 : 221], *купіль* [4 : 146], *козел* [4 : 146], *четвертування* [4 : 97], *гак* [4 : 97], *стра́та мечем* [4 : 93], *поміст* [4 : 87], *прангер* [4 : 100], *шибениця* [4 : 87], *Меч Караючий* [4 : 105], *Меч Відплати* [4 : 106];

- **назви їжі та напоїв:** *пляцок* [4 : 311], *мармулядка* [4 : 311], *барбулядка* [4 : 311], *драглі* [4 : 136], *кишка кашана* [4 : 267], *гарбата* [4 : 311], *узвар* [4 : 311], *аква віта* [4 : 10], *мальвазія* [4 : 3], *алікант* [4 : 235], *вишнівка* [4 : 235], *грушівка* [4 : 235], *слив'янка* [4 : 235], *пірник* [4 : 53], *паляниця* [4 : 55], *флячки* [4 : 233], *хліб питльований* [4 : 172];

- **назви медичних та парфумерних препаратів чи їх складників, хвороб, недугів та лікувальних процедур, медичних термінів:** *бальзам* [4 : 226], *амбра* [4 : 50], *альрауне* [4 : 313], *меркурій* [4 : 50], *галун* [4 : 50], *живиця* [4 : 50], *манна сицилійська* [4 : 50], *мастика грецька* [4 : 50], *зілля татарське* [4 : 50], *касія єгипетська* [4 : 50], *бакалія* [4 : 185], *божиста вода* [4 : 152], *муміє* [4 : 83], *теріак* [4

: 52], *болячка соромлива* [4 : 185], *болячка сороміцька* [4 : 190], *болячка галльська* [465], *грець* [4 : 81], *жовтяниця* [4 : 81], *ішіас* [4 : 49], *мор* [4 : 45], *морочиця* [4 : 81], *пропасниця* [4 : 95], *кровопускання* [4 : 76], *гумора* [4 : 77], *флегма* [4 : 77], *меланхолія* [4 : 77], *вітальність* [4 : 77];

- **назви мір і ваг, місцевих грошових одиниць та іноземної валюти:** *вага гданська* [4 : 140], *вага вроцлавська* [4 : 140], *вага нюрнберзька* [4 : 140], *лашт* [4 : 140], *камінь* [4 : 140], *квінтал* [4 : 140], *безмін* [4 : 140], *око турецьке* [4 : 140], *шіф-фунт* [4 : 140], *гривна* [4 : 140], *фунт* [4 : 48], *тузін* [4 : 49], *унція* [4 : 49], *лікоть* [4 : 57], *миля* [4 : 3], *цаль* [4 : 10], *грош* [4 : 88], *шеляг* [4 : 281], *таляр* [4 : 282], *дукат* [4 : 9], *золотий* [4 : 42], *червінець* [4 : 68], *грейцар* [4 : 361], *аспр* [4 : 140], *піастр* [4 : 140], *цекін* [4 : 140], *цехін* [4 : 163], *лея* [4 : 140];

- **демонологічні та міфологічні назви:** *відьма* [4 : 39], *білоголова* [4 : 146], *відьма вчена* [4 : 145], *відьма родима* [4 : 145], *водяник* [4 : 55], *чорнокнижник* [4 : 145], *чаклун* [4 : 30], *планетник* [4 : 145], *звіздар* [4 : 145], *обояжник* [4 : 145], *громодар* [4 : 145], *нетлінний* [4 : 145], *непростий* [4 : 145], *перелесник* [4 : 340], *упир* [4 : 373], *вовкулака* [4 : 373], *демон огнений* [4 : 128], *демон повітряний* [4 : 128], *демон земний* [4 : 128], *демон підземний* [4 : 129], *демон світобоязний* [4 : 129], *пентакль* [4 : 32], *Санстит regnit* [4 : 32], *цирограф* [4 : 89], *сабаши* [4 : 58], *інкуб* [4 : 336], *суккуб* [4 : 336], *Голем* [4 : 302], *Дажбог* [4 : 423], *Білбог* [4 : 30], *Нава* [4 : 30], *Святовид* [4 : 38], *Чорнобог* [4 : 30], *Ява* [4 : 30];

- **історичні етноніми і топоніми:** *волох* [4 : 246], *валах* [4 : 140], *шкот* [4 : 140], *татарва* [4 : 343], *мосх* [4 : 341], *московит* [4 : 345], *мазурка* [4 : 193], *сарацин* [4 : 51], *Московія* [4 : 246], *Мазовія* [4 : 95], *Кандія* [4 : 14], *Мадяричина* [4 : 6], *Мультенія* [4 : 97], *Шкоція* [4 : 85], *Богемія* [4 : 105].

Значення більшості застарілих слів зрозумілі із контексту, у примітках до тексту Винничук розтлумачує семантику лише 10 архаїзмів: *мальвазія* – 'вино з однойменного винограду, що росте на Середземномор'ї, цаль – 'як і дюйм – 2,54 см.', *пушка* – 'кругла бляшанка з накривкою', *тузін* – 'дюжина', *меркурій* – 'ртуть', *камлот* – 'дешева бавовняна тканина', *білоголова* – 'жінка', *мізерикордія* – 'кінджал милосердя, яким добивали ворога', *алікант* – 'іспанське вино з Андалусії', *овочі* – 'так ми колись називали фрукти. А те, що ми називаємо завдяки визволителям овочами, називалося городиною і яриною' [4 : 407]. Значення окремих архаїзмів (іноді досить розлого) пояснено безпосередньо у тексті роману: *човганки* [4 : 132] – 'перестарілі мандрьохі та повії'; *індермах* [4 : 42] – 'як прийнято тут називати задню частину будинку'; *Меч Відплати* [4 : 106-107] – 'мав церемоніальні функції і зберігався в приміщенні суду; його ніс суддя перед собою до місця страти, щоб показати свою владу над життям і смертю злочинця. Такі мечі були прикрашені повчальними сюжетами і глибокодумними написами [...] Меч був завдовжки з лікоть і важчим за Караючий Меч, на ньому з одного боку була зображена шибениця з повішеним, а з другого – стражденна Свята Катерина'; *муміє* [4 : 83] – 'менструаційна рідина померлої жінки'; *теріак* [4 : 52] – 'належить до найдорожчих ліків. Бо його уміють виробляти тільки у Венеції. І лише окремі фармацевти знають секрет його виготовлення. Щоб отримати теріак, треба шістдесят чотири різні складники дуже рідкісних і дорогих ліків, а найголовнішим з них є чудодійне м'ясо змії, яку неабияк важко знайти і спіймати'; *відьми родимі* [4 : 145] – 'хвоста мають, котрого не видно, бо втягують в себе, але, коли ся купають, тогди той хвіст вилізає і ся киває по воді [...] не такі страшні, як вчені, бо та не є винна, їж під такою планетою ся

вродила', відьми вчені [4 : 145] – 'самі забагли зробитися чарівницями'; купіль [4 : 146] – 'найужитечніша проба о відьомство [...] Чарівницю зв'язати в "козла" – праву руку вивернути за спину і примочувати до зігнутої лівої руки. а ліву руку – до правої ноги. Тоді, прив'язавши довгого ретязя до неї, пустити на воду, кінець ретязя тримаючи обіруч'.

В цілому критично високу концентрацію лексичних архаїзмів спостерігаємо лише у кількох стилізованих описових пасажах, умисне імплантованих до тексту для відтворення середньовічного антуражу аптечних інтер'єрів та рецептурного протоколювання і в стилізованих під цитування інтертекстуальних фрагментах. У решті випадків Винничуку вдається вміло балансувати між доцільністю і необхідністю та знаходити консенсус у виборі потрібної форми чи слова.

*"... якраз перед смертю Мартинів **стрийко** отримав свіжий товар, який іще не встиг **розпацелювати** і розпакувати. Усе лежало так, як прибуло караваном чи кораблем до Львова: у вузликах, **паках**, **звоях**, коробках, **бочівках**, **міхах** або **ликових козубах** [...] А було тут чимало **галуну**, **камфори**, **меркурію** і **бурштину**, в окремих **слоїчках** містилися різні **запахні живиці** – **амбра** і **ладан**. закуплені від португальських **купців**, **сицилійська манна**, **грецька мастика**, **трасант** з острова Мореї, який знімає гарячку, **арабський алое**, **сандал червоний і жовтий**, **індиго** з Багдаду, а в бляшаній скриньці – **пахучі палички**, у торбинках. **дбайливо перев'язаних і позначених акуратними наліпками**. спочивали **пряноці** й **приправи**: **звоздики**, **лаврове листя**, **турецький кмін**, **індійський імбир**, **кардамон**, **мускатові квіти** і **кульки**, **татарське зілля**, **різні татунки перцю**, а **найголовніший малабарський**, **єгипетська касія** в **стручках**, **шафрани італійський та іспанський**, **кориця**, **розмаїті цукри** – і **білий**, і **льодяний багдадський**, і **бурий гішпанський**, **сушені та в'ялені бакалії**, **цукати цитринові й помаранчеві**, **мигдалі**, **фіги**, **дактилі**, **родзинки** й **інші ласощі** ..."* [4 : 49-50].

Високий рівень історичної достовірності мають художні простір, топографія і антропомімія тексту, що є основою локаційно-подієвої стилізації. Просторово-часовий хронотоп "Аптекаря", створений із окремих цікавих локусів, презентує Львів епохи Середньовіччя і безпосередньо атмосферу урбаністичного простору цієї доби [26 : 32]. Дія більшості епізодів має чіткі вказівки на конкретні історичні локації: вежі (*Вежа крамарів* [4 : 237], *Шляхетська вежа* [4 : 283], *Шевська вежа* [4 : 96]), брами (*брама Краківська* [4 : 95], *брама Галицька* [4 : 96]), замки (*Високий Замок* [4 : 117]), вулиці і площі (*Дорога за оленем* [4 : 42], *Ринок* [4 : 42]), кам'яниці (*кам'яниця "Під Грифоном"* [4 : 185], *"Під Крилатим Оленем"* [4 : 42]), пагорби і гори (*Каліча гора* [4 : 279], *Гора Страт* [4 : 110], *Шибеничний верх* [4 : 110], *Лиса гора* [4 : 119]), мости (*міст Святого Вінцента* [4 : 176]), аптеки (*"Під Крилатим Оленем"* [4 : 407]), винарні (*"На Східцях"* [4 : 275]), шинки і корчми (*"Під Красною Єленою"* [4 : 434], *"Під Короною"* [4 : 91], *"Під Пістрявою Качкою"* [4 : 253], *"Під Трьома Гаками"* [4 : 332], *"Під Жовтим Простирадлом"* [4 : 176], *"Під П'яним Турком"* [4 : 195]), в'язниці і буцегарні (*Горішня* [4 : 117], *Біла* [4 : 117], *За Гратою* [4 : 117], *Весела* [4 : 117], *Гелязинка* [4 : 117], *Аведичка* [4 : 117], *Дорошка* [4 : 117]), шпиталі (*шпиталь Святого Духа* [4 : 274], *шпиталь Святого Лазаря* [4 : 279]). Поряд із вигаданими і фантастичними персонажами у романі діють (або про них є побіжні згадки) цілком реальні історичні особи (*Бартоломей Зиморович* – львівський поет, історик і бургомістр, який перед посадою бургомістра тривалий час був лавником і магістратським суддею [4 : 42], його брат *Шимон Зиморович* – львівський поет [4 :

365], *Юрій Немирич* – руський магнат, воєначальник і дипломат доби Хмельниччини [4 : 341], *Павло Кампіан* – доктор медицини, купець, львівський райця і бургомістр [4 : 263], *Мартин Никанор Анчевський* – доктор медицини і філософії, купець, львівський райця і бургомістр [4 : 269], легендарний львівський розбійник *Мадей* [4 : 201] та ін.). Центральний образ Аптекаря теж має реального життєвого прототипа – студента Лукаша Гулевича, русина, що здобував медичну освіту в італійських університетах.

Естетика постмодернізму позначається на композиційній та наративній структурі роману. Дослідники відзначають, що постмодерна доктрина освоєння дійсності, яка априорі скептично ставиться до можливості “нового” в літературі, тим самим визнає за структурну ознаку художнього тексту інтертекстуальність [34 : 146], що проявляється у техніці маніпуляції наративними перспективами, самопредставленні, аж до стирання різниці між фікцією та реальністю, гетероглосії чужих текстів, цитат, чужих голосів, мов, їх гібридизації, креолізації тощо [13 : 44]. Ю. Андрухович наголошував, що постмодерний текст, “перейнятий майже виключно цитуванням, колажує, монтажує, паразитує на текстах попередників; абсолютизує гру заради гри, виключивши поза дискурс живу автентику оповіді (наративу), переживань і настроїв; ...заграє з масовою культурою, демонструючи несмак, вульгарність...; руйнує ієрархію, підмінює поняття, позбавляє сенсу, розмиває межі, бере слова в лапки, хаотизує й без того хаотичне буття” [1 : 15]. Можна стверджувати, що інтертекстуальність у романі Винничука виявна у двох нерівнозначних площинах: у макроінтертекстуальності композиційної структури “Аптекаря” та у мікроінтертекстуальності окремих комунікативних фрагментів.

Попри те, що “Аптекаря” створено за традиційною лінійною моделлю з хронологічно впорядкованим сюжетом із незначними ретроспективними відгалуженнями, нараційну його архітектуру важко назвати типовою. Поруч із традиційним відстороненим наратором-спостерігачем, що веде оповідь від третьої особи, у тексті діє наративний дискурс головного персонажа, що веде виклад від свого імені (т. зв. я-нарація). Із 33 розділів роману рівно третину (1, 3, 6, 9, 20-21, 23, 25, 26-27, 31,) написано у формі щоденника Аптекаря (**Записки Лукаша Гулевича, доктора медицини у місті Львові, писаних 23 березня року Божого 1648-го**). Зважаючи на значний обсяг текстового матеріалу, Винничук відмовляється від перспективи натуралістичного протоколювання книжного пізньосередньовічного стилю, декоруючи дискурс аптекаря Гулевича лише стилізованим зачином, типовим для мемуарної літератури тієї епохи:

“Во ім'я Господа нашого, Ісуса Христа, і Пресвятої Богородиці хочу я, Лукаш Гулевич, будучи при пам'яті і в цілیم розумі моім, скласти отсе признання перед лицем смерті та на випадок, якби Бог милосердний душу мою з грішним тілом розлучив, тую в руки Владиці, Богу Отцю Вседержителю поручаю, уповаючи на милість Його. А тіло моє грішне, хто б у землю не поховав, за те йому, маю надію в ласці Божій, їж Бог милосердний заплатить” [4 : 6].

В одному з інтерв'ю Винничук обмовився, що не любить читати класиків і сучасних письменників-істориків через їх нездатність передати мовний колорит доби. “Головна проблема наших історичних романів – там персонажі розмовляють якоюсь дерев'яною мовою. А треба вміти почути, треба дізнаватися про живу мову тих часів і вчитися її передавати. А хто ж хоче таким займатися?” [Стас] У тексті “Аптекаря” чимало мікрофрагментів з псевдоісторичними цитатами із

старольвівських хронік, наукових трактатів, книг і манускриптів Львівського магістрату, листів і мемуарів, у яких Винничук вправляється у середньовічній книжності та синтаксисі. Інтенсивність архаїзації та історичного колоритування цитат залежить від жанрових та соціолінгвістичних особливостей фрагментів. В окремих випадках імітація давньої мови забезпечується натуралістичним уживанням фонетичних і морфологічних діалектизмів, властивих наддністрянському говору, як-от у **Власноручних записках Гануша Яніша**, батька львівського ката Каспера, нашкрябаних невідь для кого і для чого:

“Був-єм ще молоденцем ... жиби міг передвидіти, якії страшні біди мя чекают, якоє лихо кує мені доля. Любив-єм отця свого щиро і вірно, і був-єм готов на все для него. Не знав-єм тоді, жи кладу чорну печать на своєму життю, жи ввіряю свою душу на муки, і нігди мені не спокутувати гріхів своїх, і буду тримати перед Господом Богом відвіт на Страшному суді, яко остатний з остатних, яко упосліджений з упосліджених. Не знав-єм, що від того дня стаю юродивим, і що будут мя цуратися яко пранцюватого і плювати в сліди мої, і нігди не вільно мені буде, переступивши поріг святої церкви, сісти біля людей, а назавше я змушений буду чипіти десь у куті, щоб на мене й погляд людський не упав” [4 : 99].

Коротку цитату Винничук супроводжує авторським коментарем про особливості катового мовомислення:

“Кат, звісно ж, не мав літературного дару, але процес писання часто змушує людей промовляти геть інакше, ніж у житті, і, комбінуючи потворні кам'яні речення, зводячи словесні монстри, які не розсипалися лише завдяки своїй неприродній вазі, він витворив щось нечитальне і нудне” [4 : 97].

Зовсім інша стилістика середньовічної книжності притаманна витягам із містифікованих наукових трактатів того часу:

“О духах злих і нечестивих” Томаша з Рави Рутенця (1563), розділ “Про те, які чорти бувають” (літературна містифікація Винничука, свого часу подана як оригінальний віднайдений текст староруського письменства у міфологічній енциклопедії “Чорт зна що”, 2004):

“Перший рід демонів називається огненным ... Вони літают високо у воздухах і до Судного дня ніколи ся не спустят нижче. Вони ся не спілкуют з людьми на землі, обертаючись у підмісячних краях. Тому-то й Аристотель твердив, жи в розпечених печах часто бачити можна дрібні живі істоти, які увесь свій вік перебувають у вогні, бо у вогні вони ся народжуют і у вогні вмирают” [4 : 128];

“Maleus maleficarum, альбо ж Відьомський молот ченців-домініканців Генрика Інстіторіса та Якова Шпренгера, котру з латини переповів монастиря Святого Онуфрія ві Львові чернець Гандрей року Господнього 1578” та “Львівський молот на чарівниць, чорнокнижників, планетників, громадарів, звідарів, обоясників, нетлінних, непростих написав і рисунками оздобив монастиря Святого Онуфрія ві Львові чернець Гандрей року Господнього 1589”:

“... Кождий християнин мусит дбати о то, аби виявити відьму і звідомити магістрат міста, а хто йме покривати їх, хоч би то его мати була чи сестра, чи жона, той постане перед судом і буде покараний ... Правдою чоловіка є його тіло. Правдою тіла є скритий диявол і посмертний тлін. Кгди правдою чоловіка є його тіло і кгди правда в огулі існує, то тортури є найліпшим засобом видобути їх на світ Божий” [4 : 145-146].

Канцелярський та актовий стиль середньовічного Львова у натуралістичній формі репрезентовано у стилізованих витягах із неконкретизованих магістратських обіжників, які Винничук подає як

Стару лівівську хроніку:

“... коли хтось когось звинуватить у крадіжці чи в іншому злочині і подасть до суду, а злочин буде доведений, і суд визначить кару смерті через повішання, то у випадку, коли нема ката – “cum not esset lictor” – сам звинувач екекуцію має здійснити” [4 : 156];

Книгу прав, за якою судили у Львові:

“... якби білоголова поміж них ся втрутила, аби комусь одному допомогти та, не маючи змоги інакше їх розборонити. як іно того, хто брав гору, за члонок встидливий вхопила, тоді право наказує їж такий білоголовій та рука, котра ся торкнула такого члонка, має бути втята, а якби право ласкаво ся схилило, тоді така білоголова може руку свою відкупити” [4 : 157];

або просто Манускрипт:

“Кзди тортурована не призналася до закидів, тогди маємо застосувати знарядде “гішпанський бут”, котрий вдягаєся на ноги. Закручуване желізних шпичаків з зубами скерованими всередину викликає розтпоцення ніг ... Несамовитий біль тогди забиває дихання і викидає з тортурованої усіма отворами густі. водянисті й флегмисті ексгаліяції, которі викликають такий сморід, жи без кадила і трунків не мож обійтися ... І кзди ся не мож добути правди, опрїч як тортуруванем, тогди вона ся уявнює в умовинах окрутних, брідотних, і тогди сама є окрутною і брідотною і мусит скерувати так потребууючу утіхи мисль від видимого пекла смороду і безсенсу на терени, де сповнюєсь Ауторитету – ціна якого не суть важна, аби лиш він був неустемпливий і всемогутній, а кзди треба, окрутний” [4 : 169].

Епістолярний стиль представлено **Листом Лоренцо**. Зважаючи на ідейно-композиційну важливість фрагмента у фабулі та розв'язці сюжету, Винничук традиційно відмовляється від натуралістичного протоколювання мовлення, лише обрамлюючи текст традиційними формулами зачину і кінцівки:

“Я, Лоренцо ді П'єтро, громадянин Трієста, народжений у Львові ... свідчу і засвідчую, поклявшись перед Господом Богом, що кажу правду і лише правду, і нехай Господь мені в цьому допоможе [...]

Свідчення це я, з добрим розмислом справивши і рукою моєю власною написавши, перед усім посполом ознаймую і явно чиню. І нехай Господь Бог мені буде суддею за всі мої вчинки грішні, за які я готовий прийняти покуту від Сина Його єдинородного, Господа нашого Ісуса Христа, що сидить одесною Отця і прийде зі славою судити живих і мертвих, Його ж бо Царствію несть кінця” [4 : 435-437].

Висновки і перспективи дослідження. Мовностилістичну амплітуду історичних (чи псевдоісторичних) текстів Винничука важко досліджувати традиційними методиками, апробованими до української класики реалістичної літератури історичного жанру. Стилїстична, композиційна та наративна стратегія його мовомислення тяжіє до зразків магічного реалїзму, постмодернізму та альтернативної історії. Зрештою, саме Винничука вважають фундатором нового модифікованого прозового жанру – фантазмагоричного роману на історичному тлі. Окрім традиційних способів моделювання темпорального простору через уведення до тексту відповідних темпоральними маркерів (фонетичних, лексичних (матеріальні і стилістичні архаїзми), морфологічних, синтаксичних), та використання різних типів

історичної стилізації (речової, локаційно-подієвої, наративно-викладової, композиційної), Винничук активно використовує методи і прийоми постмодерної естетики: історичного пародіювання, містифікації, наративного експериментування, інтертекстуальності.

Перспективним напрямком дослідження Винничукового стилю видається спостереження за технікою стилізації (темпоральної, регіональної, соціальної) у інших текстах письменника львівського циклу та порівняння його ідіостилю з творчою рецептурою колег з літературного цеху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Андрухович Ю.* Повернення літератури? / Ю. Андрухович // Плерома. – № 3. Проект “Повернення деміургів”. Мала українська енциклопедія актуальної літератури (МУЕАЛ). – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. – С. 14–21.
2. *Богданова М.* Різноманітність лексичних форм та засобів в українській історичній прозі ХХ ст. / М. М. Богданова // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: Міжвузівський збірник наукових статей / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. акад. наук України, Бердянський держ. пед. ун-т, Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. – Бердянськ, 2011. – Вип. 24, Ч. 4. – С. 73–78.
3. *Бондаренко Ю.* Феномен історичності в романі Павла Загребельного “Диво” / Ю. Бондаренко // Дивослово. – 2006. – № 2. – С. 2–8.
4. *Винничук Ю.* Аптекарь: Роман / Юрій Винничук. – Харків: Фоліо, 2015. – 443 с.
5. *Вир історії і містифікації: 65 років від дня народження Ю. Винничука.* Біобібліографічна довідка // Кам'янець-Подільська міська бібліотека імені Костя Солухи, 2017. – 17 с.
6. *Вітяк Ю.* Літературна фармацевтика. Між панацеєю та плацебо: Ю. Винничук. Аптекарь. – Харків: Фоліо, 2015. – 443 с. / Ю. Вітяк – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/11/24/072133.html>
7. *Гайдученко Г.* Історизми та архаїзми як основні виражальні засоби історичної стилізації / Г. М. Гайдученко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1374].
8. *Гайдученко Г.* Семантико-стилістична характеристика хронологічно маркованої лексики (на матеріалі української історичної прози другої половини ХХ століття) / Г. М. Гайдученко / Автореф. ... канд. філол. наук. – К., 1999. – 20 с.
9. *Гайдученко Г.* Прийоми уведення застарілої лексики в канву художніх творів / Г. Гайдученко // Південний архів. Філологічні науки. – № 1. – Херсон: Вид-во ХДПУ, 1998. – С. 31–37.
10. *Гамали О. І., Каневская О. Б.* Языковые особенности исторического колорита в романе В. Пикуля “Фаворит” / О. И. Гамали, О. Б. Каневская // Лінгвістика. Лінгвокультурологія: Зб. наук. пр. – 2017. – № 11. – С. 224–237.
11. *Городиський І.* Хороший рецепт із незакінченим результатом / Іван Городиський. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151103_book_2015_reader_review_vyyny_chuk

12. *Грищенко О. В.* “Танго смерті” Ю. Винничука: урбаністичне & історичне / О. В. Грищенко // Science and Education a New Dimension: Philology, I (2), Issue: 11, Nov. 2013. – С. 90–93.

13. *Гундорова Т.* Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн / Т. Гундорова. – К.: Критика, 2005. – 264 с.

14. *Карасьов М.* Про письменника та епоху. Замітки про роман Юрія Винничука “Танго смерті” / М. Карасьов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gak.com.ua/creatives/1/38361>

15. *Ковбаса І.* Містифікатор Винничук / І. Ковбаса. – [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://web.archive.org/web/20170318021207/http://litakcent.com/2009/06/25/mistyfikator-vynnychuk/>

16. *Колоїз Ж.* Лексичні архаїзми у творчій спадщині Івана Нечуя-Левицького / Ж. В. Колоїз // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2009. – Вип. 3. – С. 68–81.

17. *Колоїз Ж.* Особливості історичної стилізації в романі “Орда” Романа Іваничука / Ж. В. Колоїз // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: “Лінгвістика” . – 2015. – Вип. 22. – С. 147–151.

18. *Колоїз Ж.* Слова минулої епохи в сучасному історичному романі Василя Шкляра “Залишенець. Чорний Ворон” / Ж. В. Колоїз // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2012. – Вип. 7(2). – С. 172–197.

19. *Королюк Я.* Невловимий “Аптекарь” / Ярина Королюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/44767>

20. *Котик І.* “Танго смерті” як загроза національній безпеці / Ігор Котик – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/11/22/tango-smerti-jak-zahroza-derzhavnij-bezpeci/>

21. *Коцарев Г.* “Аптекарь” Винничука: відьми, катування, страшні магичні книжки, бальзами, отрути і трошки сексу / Г. Коцарев – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/63534/Aptekar_Vynnychuka_vidmy_katuvanna_strashni_magichni_knyzhky

22. *Коцарев Г.* Старолівське “Танго смерті”. Винничук видав новий роман / Г. Коцарев – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/41512/>

23. *Крупеньова Т. І.* Стилійні конотації архаїзмів у художньому ідіолекті / Т. І. Крупеньова // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). – С. 128–133.

24. *Куришко Д.* Винничук: Декому буде неприємно читати про тортури / Є. Куришко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151116_book_2015_interview_vynnychuk_dk

25. *Левченко Г.* Історизми й архаїзми як основні виражальні засоби історичної стилізації / Г. І. Левченко // Молодий науковець XXI століття: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, 5 квітня 2012 року. – Кривий Ріг, 2012. – С. 290–292.

26. *Литвінчук Т. В.* Локус дому в середньовічному Львові (на матеріалі

роману “Аптекарь” Юрія Винничука) / Т.В. Літвінчук // Літературознавчі студії. – 2017. – Вип. 1(2). – С. 32–40.

27. *Мациборська О.* Уся її втеча – тільки забава, розвага й не більше / Олена Мациборська. – [Електронний ресурс]. – https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151118_book_2015_reader_review_vynnychuk

28. *Мельник О.* Від “Аптекаря” до “Танго смерті” чи навпаки / Олександр Мельник // 5books. Медіатека. – Січень 2016., [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.5books.club/vynnychuk-books/>

29. *Неборак В. А. Г.* та інші речі (есеїчки, популярна критика, дискурс) / В. Неборак. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2007. – 307 с.

30. *Нечаюк Л.* Історична стилізація мови твору / Л.Г.Нечаюк // Науково-виробничий журнал “Держава та регіони”. – Серія: Гуманітарні науки. – № 1. – 2017. – С. 93–96.

31. *Павлова О.* Секс, наркотики і кармонадлі – Винничук написав роман про окупований Львів / Олена Павлова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/culture/_seks-narkotiki-i-karmonadli-vinnichuk-napisav-roman-pro-okupovaniy-lviv/732607

32. *Панченко А.* Читаємо українське: Рецензія на книгу “Аптекарь” Юрія Винничука / Алекс Панченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/lifestyle/showbiz/chitaem-ukrainskoe-recenziya-na-knigu-aptekar-yuriya-vinnichuka-701314.html>

33. *Пашенько Н.* Історизми та архаїзми у сучасних художніх текстах / Н. Л. Пашенько // Щорічні записки з українського мовознавства: 36. наук. статей. – Вип. 4. – Одеса: Астропринт, 1996. – С. 41–45.

34. *Переломова О. С.* Інтертекстуальність – структурна ознака текстів українського постмодерного художнього дискурсу / О. С. Переломова // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія. – 2008. – №1. – С. 174–180.

35. *Петренко Т.* Нотатки аптекаря у переддень великої катастрофи / Тетяна Петренко // Читомо. – 25 листопада 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/issued/notatki-aptekarja-u-peredden-velikoi-katastrofi>.

36. Психологізм та феєричність у творах Ю. Винничука // Укл.: В. В. Потуремець. – Полтава: Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара, 2016. – 12 с.

37. *Романенко О.В.* Львівська цивілізація у романі Юрія Винничука “Танго смерті” / О.В.Романенко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство). – 2015. – Т. 1 (15). – С. 143-147.

38. *Семків Р.* Бурлеск і пародія у творчості Юрія Винничука / Р. Семків // Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки. – 2015. – Т. 176. – С. 52–57.

39. *Семків Р.* Юрій Винничук як центральна постать галицької бурлескної літератури / Р. Семків // Після постмодернізму? – Київ: НаУКМА, 2012. – С. 83–98

40. *Стасиневич Є.* “Аптекарь” Юрія Винничука: да прибуде з нами роман / Є. Стасиневич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/rus/art/aptekar-yuriya-vinnichuka-da-pribude-z-nami-roma/>

41. *Стасиневич Є.* Певно, найкращий роман останніх років / Є. Стасиневич – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/09/27/pevno-pajkraschyj-roman-ostannih-rokiv/>

42. *Стасиневич Є.* Юрій Винничук: Реалізм в літературі – це часто страшенно нудно / Є. Стасиневич – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rozмова.wordpress.com/2015/10/08/urij-vynnychuk/>

43. *Стецик К.* Наддністрянський говор в художественном языке Ю. Винничука / К. Стецик // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – № 2 (44). – 2015. – Ч. 2. – С. 181-184.

44. *Трофименко Т.* Танго з присмаком дисонансу / Тетяна Трофименко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/tano_z_prismaikom_disonansu_n1270434

45. *Удод Л. В., Литвиненко К.* Застаріла лексика як елемент стилізації історичної епохи в романі Л. Костенко “Берестечко” / Л. В. Удод, К. Литвиненко // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2015. – Вип. 4 (11). – С. 194–200.

46. *Ціхоцький І.* Старолівівська урбаністика Марека Краєвського (лінгвістичні кореляції) / І. Ціхоцький // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2012. – Вип. 57. – С. 93–105.

47. *Чернюк С.* Комунікаційна ризоматика роману Ю. Винничука “Аптекарь” / С. Чернюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84601>

48. *Danylyuk M.* Provokace a mystifikace v tvorbě Jurije Vynnyčuka: Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Mgr. Tereza Chlaňová, Ph.D] / M. Danylyuk. – Praha, 2012. – 52 s.

49. *Леороліс мультиплекс: [зб. ст. про Львів] / упоряд.: І. Балинський, Б. Матіяш; відп. ред. Д. Клочко.* – К.: Грані-Т, 2008. – 480 с.

50. *Garik Petrushok.* Кому “Аптекарь”, а мені – “Кат” / Garik Petrushok // Garik Petrushok. Читацький щоденник 5 листопада 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chytatsky.blogspot.com/2015/11/blog-post.html>.

REFERENCES

1. *Andrukhovych Yu.* Povnennia literatury? / Yu. Andrukhovych // Pleroma. – № 3. Proekt “Povnennia demiurhiv”. Mala ukrainska entsyklopediia aktualnoi literatury (MUEAL). – Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 1998. – S. 14–21.

2. *Bohdanova M.* Riznomanitnist leksychnykh form ta zasobiv v ukrainskii istorychnii prozi XX st. / M. M. Bohdanova // Aktualni problemy slovianskoi filolohii. Serii: Lihvistyka i literaturoznavstvo: Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh statei / M-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Nats. akad. nauk Ukrainy, Berdianskyi derzh. ped. un-t, In-t literatury im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy. – Berdiansk, 2011. – Vyr. 24, Ch. 4. – S. 73–78.

3. *Bondarenko Yu.* Fenomen istorychnosti v romani Pavla Zahrebelnogo “Dyvo” / Yu. Bondarenko // Dyvoslovo. – 2006. – № 2. – S. 2–8.

4. *Vynnychuk Yu.* Aptekar: Roman / Yurii Vynnychuk. – Kharkiv: Folio, 2015. – 443 s.

5. *Vyr istorii i mistyfikatsii: 65 rokiv vid dnia narodzhennia Yu. Vynnychuka.* Biobibliografichna dovidka // Kamianets-Podilka miska biblioteka imeni Kostia Solukhy, 2017. – 17 c.

6. *Vitiak Yu.* Literaturna farmatsevtika. Mizh panatseieiu ta platsebo: Yu. Vynnychuk. Aptekar. – Kharkiv: Folio, 2015. – 443 s. / Yu. Vitiak – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2015/11/24/072133.html>
7. *Haiduchenko H.* Istoryzmy ta arkhazmy yak osnovni vyrazhalni zasoby istorychnoi stylizatsii / H. M. Haiduchenko – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1374.
8. *Haiduchenko H.* Semantyko-stylistychna kharakterystyka khronolohichno markovanoi leksyky (na materialii ukrainskoi istorychnoi prozy druhoi polovyny KhKh stolittia) / H. M. Haiduchenko / Avtoref. ... kand. filol. nauk. – K., 1999. – 20 s.
9. *Haiduchenko H.* Pryiomy uvedennia zastariloi leksyky v kanvu khudozhnykh tvoriv / H. Haiduchenko // Pivdennyi arkhiv. Filolohichni nauky. – № 1. – Kherson: Vyd-vo KhDPU, 1998. – S. 31-37.
10. *Gamali O. I., Kanevskaya O. B.* Yazykovye osobennosti istoricheskogo kolorita v romane V. Pikulya “Favorit” / O. I. Gamali, O. B. Kanevskaya // Lingvistika. Lingvokulturologiya: Zb. nauk. pr. – 2017. – № 11. – S. 224–237.
11. *Horodyskyi I.* Khoroshyi retsept iz nezakinchenym rezultatom / Ivan Horodyskyi. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151103_book_2015_reader_review_vyynnychuk
12. *Hryshchenko O. V.* “Tanho smerti” Yu. Vynnychuka: urbanistychno & istorychno / O. V. Hryshchenko // Science and Education a New Dimension: Philology, I (2), Issue: 11, Nov. 2013. – S. 90–93.
13. *Hundorova T.* Pislachornobylska biblioteka. Ukrainyski literaturni postmodern / T. Hundorova. – K.: Krytyka, 2005. – 264 s.
14. *Karasov M.* Pro pysmennyka ta epokhu. Zamitky pro roman Yurii Vynnychuka “Tanho smerti” / M. Karasov. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhymdostupu: <http://www.gak.com.ua/creatives/1/38361>
15. *Kovbasa I.* Mistyfikator Vynnychuk / I. Kovbasa. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://web.archive.org/web/20170318021207/http://litakcent.com/2009/06/25/mi-styfykator-vynnychuk/>
16. *Koloiz Zh.* Leksychni arkhazmy u tvorchii spadshchyni Ivana Nechuia-Levytskoho / Zh. V. Koloiz // Filolohichni studii. Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. – 2009. – Vyp. 3. – S. 68–81.
17. *Koloiz Zh.* Osoblyvosti istorychnoi stylizatsii v romani “Orda” Romana Ivanychuka / Zh. V. Koloiz // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seria: “Linhvistyka”. – 2015. – Vyp. 22. – S. 147–151.
18. *Koloiz Zh.* Slova mynuloj epokhy v suchasnomu istorychnomu romani Vasyliia Shkliara “Zalyshnets. Chornyi Voron” / Zh. V. Koloiz // Filolohichni studii. Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. – 2012. – Vyp. 7(2). – S. 172–197.
19. *Koroliuk Ya.* Nevlovymyi “Aptekar” / Yaryna Koroliuk. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zbruc.eu/node/44767>
20. *Kotyk I.* “Tango smerti” yak zahroza natsionalnii bezpetsy / Ihor Kotyk – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://litakcent.com/2012/11/22/tango-smerti-jak-zahroza-derzhavnij-bezpeci/>
21. *Kotsarev H.* “Aptekar” Vynnychuka: vidmy, katuvannia, strashni mahichni knyzhky, balzamy, otruty i troshky seksu / H. Kotsarev – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/63534/Aptekar_Vynnychuka_vidmy_katuvanna_strashni_magichni_knyzhky

22. *Kotsarev H.* Starolivske “Tango smerti”. Vynnychuk vydav novyi roman / H. Kotsarev – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/41512/>
23. *Krupenova T.I.* Stylistychni konotatsii arkhazmiv u khudozhnomu idiolekti / T.I. Krupenova // Naukovyi chasopys NPU im. M.P.Drahomanova. Serii 8. Filolohichni nauky (movoznnavstvo i literaturoznnavstvo). – S. 128–133.
24. *Kuryshko D.* Vynnychuk: Dekomu bude nepryiemno chytaty pro tortury / Ye. Kuryshko – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151116_book_2015_interview_vynnychuk_dk
25. *Levchenko H.* Istoryzmy y arkhazmy yak osnovni vyrazhalni zasoby istorychnoi stylizatsii / H. I. Levchenko // Molodyi naukovets XXI stolittia: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh naukovtsiv, 5 kvitnia 2012 roku. – Kryvyi Rih, 2012. – S. 290–292.
26. *Litvinchuk T.V.* Lokus domu v serednovichnomu Lvovi (na materialy romanu “Aptekar” Yurii Vynnychuka) / T.V. Litvinchuk // // Literaturoznnavchi studii. – 2017. – Vyp. 1(2). – S. 32–40.
27. *Matsyborska O.* Usia yii vtecha – tilky zabava, rozvaha y ne bilshe / Olena Matsyborska. – [Elektronnyi resurs]. – https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151118_book_2015_reader_review_vynnychuk
28. *Melnyk O.* Vid “Aptekaria” do “Tanho smerti” chy navpaky / Oleksandr Melnyk // 5books. Mediateka. – Sichen 2016., [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.5books.club/vynnychuk-books/>
29. *Neborak V. A.* H. ta inshi rechi (eseichyky, populiarna krytyka, dyskurs) / V. Neborak. – Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2007. – 307 s.
30. *Nechaiuk L.* Istorychna stylizatsiia movy tvorcu / L.H.Nechaiuk // Naukovo-vyrobnychy zhurnal “Derzhava ta rehiony”. – Serii: Humanitarni nauky. – № 1. – 2017. – C. 93–96.
31. *Pavlova O.* Seks, narkotyky i karmonadli – Vynnychuk napysav roman pro okupovanyi Lviv / Olena Pavlova. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://gazeta.ua/articles/culture/_seks-narkotiki-i-karmonadli-vinnichuk-napisav-roman-pro-okupovaniy-lviv/732607
32. *Panchenko A.* Chytaiemo ukrainske: Retsenziia na knyhu “Aptekar” Yurii Vynnychuka / Aleks Panchenko. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ukr.segodnya.ua/lifestyle/showbiz/chitaem-ukrainskoe-recenziya-na-knigu-aptekar-yuriya-vinnichuka-701314.html>
33. *Pashenko N.* Istoryzmy ta arkhazmy u suchasnykh khudozhnikh tekstakh / N. L. Pashenko // Shchorichni zapysky z ukrainskoho movoznavstva: Zb. nauk. statei. – Vyp. 4. – Odesa: Astroprint, 1996. – S. 41–45.
34. *Perelomova O. S.* Intertekstualnist – strukturna oznaka tekstiv ukrainskoho postmodernoho khudozhnoho dyskursu / O. S. Perelomova // Visnyk Sumskoho derzhavnogo universytetu. Serii Filolohiia. – 2008. – №1. – S. 174–180.
35. *Petrenko T.* Notatky aptekaria u peredden velykoi katastrofy / Tetiana Petrenko // Chytomo. – 25 lystopada 2015 roku. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.chytomo.com/issued/notatki-aptekarya-u-peredden-velikoi-katastrofi>.
36. *Psikhologizm ta feierychnist u tvorakh Yu. Vynnychuka* // Ukl.: V. V. Poturemets. – Poltava: Oblasna biblioteka dlia yunatstva im. Olesia Honchara, 2016. – 12 s.

37. Romanenko O.V. Lvivska tsyvilizatsiia u romani Yurii Vynnychuka "Tanho smerti" / O.V. Romanenko // *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnogo universytetu imeni V. Sukhomlynskoho. Filolohichni nauky (literaturoznavstvo)*. – 2015. – Т. 1 (15). – С. 143-147.
38. *Semkiv R. Burlesk i parodiia u tvorchoosti Yurii Vynnychuka* / R. Semkiv // *Naukovi zapysky NaUKMA. Filolohichni nauky*. – 2015. – Т. 176. – С. 52–57.
39. *Semkiv R. Yurii Vynnychuk yak tsentralna postat halytskoi burlesknoi literatury* / R. Semkiv // *Pislia postmodernizmu?* – Kyiv: NaUKMA, 2012. – С. 83–98
40. *Stasynevych Ye. "Aptekar" Yurii Vynnychuka: da prybude z namy roman* / Ye. Stasynevych. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.theinsider.ua/rus/art/aptekar-yuriya-vinnichuka-da-pribude-z-nami-roma/>
41. *Stasynevych Ye. Pevno, naikrashchyi roman ostannikh rokiv* / Ye. Stasynevych – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://litakcent.com/2012/09/27/pevno-najkraschij-roman-ostannih-rokiv/>
42. *Stasynevych Ye. Yurii Vynnychuk: Realizm v literaturi – tse chasto strashenno nudno* / Ye. Stasynevych – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://rozmova.wordpress.com/2015/10/08/urij-vynnychuk/>
43. *Stecik K. Naddnestrjanskij govor v hudozhestvennom yazyke Yu. Vinnichuka* / K. Stecik // *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*. – № 2 (44). – 2015. – Ch. 2. – С. 181–184.
44. *Trofymenko T. Tango z prysmakom dysonansu* / Tetiana Trofymenko. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://zaxid.net/tano_z_prysmakom_disonansu_n1270434
45. *Udod L. V., Lytvnenko K. Zastarila leksyka yak element stylizatsii istorychnoi epokhy v romani L. Kostenko "Berestechko"* / L. V. Udod, K. Lytvnenko // *Informatsiini tekhnolohii v osviti, nautsi ta vyrobnytstvi*. – 2015. – Vyp. 4 (11). – С. 194–200.
46. *Tsikhotskyi I. Starolvivska urbanistyka Mareka Kraievskoho (inhvistychni koreliatsii)* / I. Tsikhotskyi // *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filolohichna*. – 2012. – Vyp. 57. – С. 93–105.
47. *Cherniuk S. Komunikatsiina ryzomatyka romanu Yu. Vynnychuka "Aptekar"* / S. Cherniuk. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://litstudies.chdu.edu.ua/article/view/84601>
48. *Danylyuk M. Provokace a mystifikace v tvorbe Jurije Vynnyčuka: Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Mgr. Tereza Chlaňová, Ph.D* / M. Danylyuk. – Praha, 2012. – 52 s.
49. *Leopolis multiplex: [zb. st. pro Lviv] / uporiad.: I. Balynskyi, B. Matiiash; vidp. red. D. Klochko*. – K.: Hrani-T, 2008. – 480 s.
50. *Garik Petrushok. Komu "Aptekar", a meni – "Kat"* / Garik Petrushok // *Garik Petrushok. Chytatskyi shchodennyk 5 lystopada 2015 roku*. – [Elektronnyiresurs]. – Rezhymdostupu: <http://chytatsky.blogspot.com/2015/11/blog-post.html>.

Стаття надійшла до редколегії 30. 04. 2018

доопрацьована 30. 06. 2018

прийнята до друку 15. 08. 2018

**YURIY VYNNYCHUK FICTIONS OF MEDIEVAL LVIV:
LINGUAL HISTORICISM CONCEPTION
(ON MATERIAL OF NOVEL "APTEKAR")**

Ivan Tsikhotskyi, Iлона Borosovska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Ivan Kovalyk department of Ukrainian language,
Universytets'ka 1/234, 79001, str., Lviv, Ukraine
tel.: (0 322) 239 47 17
e-mail: ivan1510@ukr.net*

The article describes the features and mechanisms of various types of historical styling (real, locational-event, narrative, compositional, compositional) in the novel by the contemporary Ukrainian fiction writer Yuriy Vinnychuk "Pharmacy" (2015). The Vynnychuk concept of linguistic historicism is dependent on the specifics of the modified postmodern genres ("phantasmagoric novel on a historical background"), the author's vision of the processing and implantation of text material and narrative strategy. The study of the historical color of the era, based on the historical styling of the system of relations between modern and outdated lexical-stylistic and grammatical means of language aesthetically transformed according to the laws of linguistic harmony and contrast, has a long tradition in Ukrainian linguistics. But the peculiarities of historical styling in the modified postmodern genres, which certainly have their own specifics, because they depend on the author's views on the processing and implantation of text material and narrative strategy, have not yet been the subject of scientific analysis. That is, in the study of the language of the historical (or pseudo-historical) fiction of Vinnychuk, one should take into account not only the objective need to convey the linguistic color of the era, but also a subjective artistic guideline for the mystification and phantasmagorization of historical discourse. The introduction to the texture of the text of material and stylistic archaisms for the chronological and localization of the epoch belongs to the most traditional techniques of "real" stylization of the presentation. In the text "Pharmacist" of such words used more than 500. The choice of lexemes dictated the plot itself and the scenery of the text: the vast majority of scenes of the novel occur in typical medieval city locations: in the magistrate, the court room, the locksmiths, pharmacies, in the houses and palaces of the Lviv patricians, in the witches' hut and the rooms of the kata, on Lviv squares and in the narrow streets with taverns and taverns. The high level of historical authenticity have artistic space, topography and anthroponymy of the text, which is the basis of location-event stylization. The spatial-temporal chronotope "Pharmacy", created from some interesting loci, presents Lviv's epoch of the Middle Ages and directly the atmosphere of the urban space of this time. Despite the fact that the "Pharmacy" was created on the basis of a traditional linear model with a chronologically ordered plot with minor retrospective branches, it is difficult to call its narrative architectural a typical one. Along with the traditional detached observer-observer, who follows a narrative from a third person, the narrative discourse of the main character that speaks on its behalf (i.e., i-naration) operates in the text. In the text "Pharmacy" there are a lot of microfragments with pseudo-historical citations from Starovich chronicles, scientific treatises, books and manuscripts of Lviv magistrate, letters and memoirs, in which Vinnichuk is practiced in medieval book-keeping and syntax. The intensity of archaization and historical colocation of quotations depends on genre and sociolinguistic features of fragments. The perspective direction of the study of Vynnychuk style is the observation of styling techniques (temporal, regional, social) in other texts of the writer of the Lviv cycle and a comparison of his idiostyle with the creative recipe of colleagues from the literary workshop.

Key words: historical novel, phantasmagoria, stylization, linguistic color of the epoch, archaization, lexical archaisms, narration.